
TEKSTEN

I

Zie het Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld. (Joh 1, 29b)
Zijn uiterlijk noch schoonheid waren het bekijken waard,
hij was geen verschijning die bewondering wekt.
Waarlijk, het waren onze ziekten die hij op zich nam,
waarlijk, het waren onze smarten, die hij heeft gedragen.
Hij werd gefolterd en diep vernederd,
maar heeft zijn mond niet geopend,
zoals een lam dat ter slachting geleid wordt. (Jes 53, 2b.4a.7a)
Hij moet groter worden en ik kleiner. (Joh 3, 30)

De Heer is mijn herder, mij zal niets ontbreken.
Hij wijst mij te liggen in grazige weiden,
Hij voert mij naar wateren der rust.
Hij behoedt mijn ziel voor verdwalen,
Hij leidt mij in sporen van waarheid, getrouw aan zijn naam.
Moest ik gaan door het dal van de schaduw des doods,
kwaad zou ik niet vrezen,
want naast mij gaat Gij,
uw stok en uw staf, zij doen mij getroost zijn.
Een tafel richt Gij mij aan in het aangezicht van mijn belagers
en zalft met olie mijn hoofd.
Mijn beker vloeit over.
Zo zijn dan geluk en genade om mijn schreden
al de dagen mijns levens.
Verblijven mag ik in het huis van de Heer
tot in lengte van dagen.
(Ps 23)

II

Wij zullen nooit meer honger of dorst lijden,
geen zonnesteek of woestijngloed zal ons treffen,
want het Lam in het midden van de troon zal onze herder zijn
en ons de weg wijzen – *wijs ons de weg* –
naar de waterbronnen van het leven;
God zal iedere traan uit onze ogen wegwissen. (Apk 7, 16-17)

Lof en eer en roem en kracht!

Macht, rijkdom, wijsheid, kracht, eer, heerlijkheid, lof!

Waardig is het Lam dat geslacht werd, te ontvangen ...
Aan Hem die gezeten is op de troon, aan het Lam ...
(Apk 5, 12-13)

Halleluja!

De Heer, onze God, de Almachtige,
heeft het koningschap op zich genomen.
Laten we blij zijn en jubelen,
laten we Hem de eer geven!
Want de bruiloft van het lam is gekomen.
De bruid staat klaar. (Apk 19, 6b-7)

III

Een en al glorie
is des konings dochter daarbinnen.
Met goud doorvlochten is haar kleed.
Men voert haar over bonte tapijten tot de koning,
met maagden achter haar aan, haar vriendinnen:
meegebracht voor jou!
Men leidt ze voort
onder vreugde en jubel.
Zo komen zij de tempel van een koning binnen. (Ps 45, 14-16)

En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde; ik zag.
De eerste hemel en de eerste aarde waren verdwenen
en de zee bestond niet meer.
En ik zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem,
van God uit de hemel neerdalen,
gereed als een bruid
die zich voor haar man heeft getooid. (Apk 21, 1-2)

Op deze berg richt de Heer van de hemelse machten
voor alle volken een feestmaal aan:

– *Zie, ik maak alles nieuw!* – (Apk 21, 5b)

uitgelezen gerechten, belegen wijnen,
een feestmaal rijk aan merg en vet,
met pure, rijpe wijnen.

Op deze berg vernietigt hij het waas,
het waas dat alle volken het zicht beneemt,
de sluier waarmee alle volken omhuld zijn.

Voor altijd doet hij de dood teniet.
God, de Heer, wist de tranen van elk gezicht,
de smaad van zijn volk neemt hij van de aarde weg –
de Heer heeft gesproken.
Op die dag zal men zeggen:
'Hij is onze God! Hij was onze hoop: hij zou ons redden.
Hij is de Heer, hij was onze hoop.
Juich en wees blij: hij heeft ons gered!' (Jes 25, 6-9)

Amen. Kom, Heer Jezus.
Zie, Ik kom spoedig.
Ik ben de Alfa en de Omega,
ik ben de eerste en de laatste,
de oorsprong en het einde. (Apk 22, 12a.13.20b)

Joh 1, 29b | Jes 53, 2b.4a.7a | Apk 7, 16 | Apk 5, 12-13 | Apk 21, 1-2 | Apk 21, 5 |
Apk 22, 12a.13.20b: Willibrordvertaling 1975

Joh 3, 30 | Apk 19, 6b-7 | Jes 25, 6-9: De Nieuwe Bijbelvertaling (NBV)

Ps 23: vert. I. Gerhardt en M. Van der Zeyde

Apk 7, 17 | Ps 45, 14-16: De Naardense Bijbel

'HET LEIDENDE LAM'

COMPOSITIEOPDRACHT

In het kader van het Van Eyck-jaar (2020) en met het oog op de terugkeer van het gerestaureerde Lam Gods-retabel en de opening van het bezoekerscentrum in de Sint-Baafskathedraal (2021) gaven het bisdom Gent en de kerkfabriek van de Sint-Baafskathedraal in 2018 een bijzondere compositie-opdracht aan de Vlaamse componist Kris Oelbrandt: schrijf een werk van ongeveer drie kwartier waarin je klank geeft aan wat er op het centrale paneel van het Lam Gods-retabel te zien is.

Kris Oelbrandt componeerde 'Het leidende Lam' (opus 51), een muzikaal drieluik waarin de aanbidding van het Lam centraal staat.

∥

Deze titel vat heel bondig mijn kijk op het Christusmysterie samen. Jezus draagt zijn en ons lijden. Wij zijn niet alleen in ons lijden, Hij lijdt mee en op die manier leidt (met ei) Hij ons. Hij trekt ons uit het graf, Hij gaat ons voor naar nieuw leven.

Hij is de vermoorde onschuld waarvan wij allen ergens diep vanbinnen vermoeden dat dit het antwoord is op onze vragen, dat het ons kan wegleiden uit de slavernij van de zonde, nieuw leven tegemoet.

∥

MUZIKALE SYMBOLIEK

Bij het nadenken over de muzikale bezetting voor zijn compositie vond Kris Oelbrandt inspiratie in de ruimtelijke schikking op het centrale paneel van het Lam Gods-retabel. Net zoals het centrale altaar met het Lam omringd is door vier groepen, zo is ook de opstelling voor dit concert bedacht.

koor 1

koor 2

piano &
contratenor

koor 3

koor 4

Het grondvlak van het schip van de kathedraal fungeert als ruimtelijke uitbeelding van het centrale paneel van het retabel. Het koor is in vier groepjes van acht zangers verdeeld, die in de vier hoeken van een groot vierkant staan opgesteld. In het midden van dat vierkant staan de piano en de contratenor, die de centrale plaats van het altaar met het Lam symboliseren.

In de beginfase dacht de componist eraan voor cello in plaats van voor piano te schrijven, omdat de cello beter de eenzaamheid en lijdzaamheid van het Lam zou oproepen. Maar met de ruimtelijke opstelling en ingewikkelde akoestiek van de kathedraal voor ogen gaven praktische overwegingen uiteindelijk toch de doorslag, en koos Kris voor de piano, een stevig dragend instrument, dat bovendien akkoordspel mogelijk maakt.

EEN KLINKEND DRIELUIK

Net zoals het Lam Gods-retabel telt 'Het leidende Lam' drie luiken, die elk een eigen theologische en muzikale invalshoek hebben.

1. In het eerste luik van de compositie staat het Lam als offer(dier) centraal. De profeet Jesaja gebruikt de beeldspraak van een lam dat naar de slacht wordt geleid om de gestalte van de dienaar van de HEER op te roepen:

¶

*Zoals een lam dat naar de slacht wordt geleid,
en zoals een schaap dat stom is voor zijn
scheerders heeft hij zijn mond niet geopend.
(Jes 53,7)*

¶

Jezus heeft zich helemaal vereenzelvigd met de figuur van de lijdende dienaar. Als een onschuldig 'Lam van God' (Joh 1,29) neemt Hij onze schuld en onmacht op zich.

De muziek van dit eerste luik klinkt slepend en moeizaam. Twee koorgroepen wijzen Hem aan ('Zie, het Lam Gods'), terwijl de overige twee stem geven aan Jesaja's portret van de lijdende dienaar. Ondertussen klinkt in de piano meer dan 150 maten lang hetzelfde zuchtende motief.

En toch is het lijden van het Lam geen dood punt, geen blinde muur waar niets meer achter ligt. Integendeel, het opent juist een weg. Een gedachte die de componist door middel van Psalm 23 vormgeeft. Het lijdende Lam wordt hier het *leidende* Lam, meer nog, het Lam wordt hier zelf de herder, die naar grazige weiden en wateren der rust voert.

2. De openingsmaten van het tweede deel laten er geen twijfel over bestaan: het Lam is de uiteindelijke overwinnaar van alle machten van het kwaad. In beeldrijke taal drukt het boek Apokalyps uit dat in de gekruisigde en verrezen Jezus alle profetieën van het Oude Testament in vervulling zijn gegaan. Hij is het Lam dat overwint en dat iedereen de weg wijst 'naar de waterbronnen van het leven'. (Apk 7,17) Aan Hem alleen komt toe alle 'macht, rijkdom, wijsheid, kracht, eer, heerlijkheid en lof'. (Apk 5,12)

De piano schiet stevig uit de startblokken met een virtuoos overwinningsmotief, dat uitmondt in een robuuste lofzang waarvoor de vier koorgroepen de krachten bundelen. Vervolgens ontvouwt zich tegen de achtergrond van een continu herhaald patroon van vier maten in de pianopartij een hemelse liturgie waarbij het Lam vanuit de vier koorgroepen – de vier windstreken – 'lof en eer en roem en kracht' wordt toegezongen.

Naar het einde toe zwelt de lofzang aan tot een onweerstaanbaar hemels gedruis dat de gewelven van de kathedraal volgiet met klank. 'God, de Albeheerser, heeft het koningschap aanvaard. De tijd is gekomen voor de bruiloft van het Lam!' (Apk 19, 7-8) *Fortissimo*-akkoorden in de piano schragen het zegelied van het koor, dat klinkt 'als de machtige stem van een grote menigte in de hemel'. (Apk 19,1)

3. Psalm 45 – een bruiloftslied voor een koning – knoopt aan bij de apotheose van deel 2 en slaat tegelijk een brug naar het derde luik. De psalmist beschrijft hoe de koningsdochter en haar vriendinnen naar de tempel van de koning – de bruidegom – schrijden: 'Onder vreugde en jubel komen zij de tempel van een koning binnen'. (Ps 45,16) En wat ze daar te zien en te horen krijgen, heeft 'geen oog gezien en geen oor gehoord'. (1 Kor 2,9)

Het is een schitterende vondst van de componist om het voortschrijden van de koningsdochter en haar gevolg naar 'de tempel van een koning' te verwerken in zijn compositie. Wanneer zij in de tempel – bij het altaar (piano) met het Lam (contratenor) – zijn aangekomen, wordt hen de nieuwe hemel en de nieuwe aarde toegezegd.

Klank geven aan die nieuwe hemel en aarde – aan wat 'geen oor heeft gehoord' –, het is geen kleine uitdaging voor een componist! Kris Oelbrandt kiest ervoor om compleet nieuwe sonoriteiten aan te boren, die in klankmatig opzicht een breuk betekenen met de eerste twee luiken. De piano voorziet dit derde luik van een dragende grondlaag, in een zachte dynamiek, met een delicate, naar binnen gekeerde expressie, in almaar wisselende, zacht fonkelende kleuren. Voorts laat de

componist Jezus zelf aan het woord, in een stemkleur die eveneens nieuw is en nog niet 'opgebruikt' is door het koor, namelijk de contratenor.

Wat de tekst betreft, verknoopt Kris Oelbrandt hier op theologisch diepzinnige manier het visioen van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde met de oudtestamentische voorafspiegeling ervan door Jesaja, waar deze het hemelse feestmaal op de berg van de Heer voor ogen ziet. (Jes 25,6-9)

Ondertussen zingt de contratenor in tijdloze open kwinten 'Zie, Ik maak alles nieuw'. (Apk 21,5) Zijn lied wordt steeds zachter, tot het in de laatste maten door de piano wordt meegevoerd, terug de oorverdovende hemelse stilte in. Luistervinken naar de hemelse liturgie: het is ons even gegund geweest.

BIO

SAEVUS is een ambitieus gemengd vocaal ensemble, opgericht door Johannes Dewilde in 2016. SAEVUS staat voor 'dynamisch', 'onstuimig', 'energiek' en 'vastberaden' en streeft steeds naar een perfect uitgebalanceerde bezetting van 24 tot 32 zangers. SAEVUS heeft tot doel jonge zangers een forum te geven om zich op een aantrekkelijk artistiek niveau in koorformatie te kunnen uiten. In april 2017, amper 6 maanden na haar premièreconcert, won SAEVUS reeds de dag- én de hoofdprijs op het Korenfestival van Vlaanderen in Kontich.

JOHANNES DEWILDE is een gepassioneerde koordirigent, muzikant en leerkracht. Hij genoot zijn opleiding aan verschillende conservatoria in Vlaanderen, en is nu leerkracht in de Kunstenacademie GO! in Gent en docent aan de Arteveldehogeschool (Gent). Na zijn studies bekwaamde hij zich verder als dirigent bij o.a. Dirk Brossé, Florian Heyerick, Ludo Claessen, Louis Buskens (NL), Jard van Nes (NL), Aarne Saluveer (Estland) en Brady Allred (VS). Hij is op dit moment de vaste dirigent van kinder- en jeugdkoor *Panta Rhei*, het concertkoor *Endless Voices* van de Arteveldehogeschool en de (inter)nationaal bekroonde koren *Amaranthe* en vocaal ensemble SAEVUS. Op *Musica Eterna Rome* ontving Johannes de *conductor's prize for outstanding achievements*. Ook op het internationale korenfestival *CantaRode* in Kerkrade (NL) won hij de dirigentenprijs.

FILIP MARTENS studeerde piano aan het Lemmensinstituut te Leuven, aan het Tchaïkowsky-conservatorium te Moskou, en in Weimar in de klas van Rudolf Kehrer. Hij vervolmaakte zich aan de Muziekkapel Koningin Elisabeth bij Levente Kende. Hij werd laureaat van meerdere wedstrijden. In 1994 behaalde hij de titel "Lemmens-Tinel" met de grootste onderscheiding en felicitaties van de jury. Filip Martens concerteerde in binnen- en buitenland, en maakte talloze opnames voor radio en televisie. Hij is dirigent van het koor *Canta Ludens* uit Drongen. In 2012 werd hij aangesteld als

kapelmeester van de Sint-Baafskathedraal. In die hoedanigheid dirigeert hij het kathedraalkoor *Schola Cantorum*.

PIETER DE PRAETERE is een Belgische countertenor. Tijdens zijn studies Literatuurwetenschappen aan de Universiteit Gent volgde hij les bij Hilde Coppé. Nadien studeerde hij zang aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel bij Lena Lootens. Als solist zong hij onder meer in *Messiah* van Händel, *Stabat Mater* van Pergolesi, *Gloria* van Vivaldi en cantates, motetten en oratoria van J.S. Bach. Hij werkt samen met orkesten als *Musica Gloria*, *Il Gardellino*, *B'Rock*, *Apotheosis* en musici als Korneel Bernolet, Bart Naessens, Beniamino Paganini en Nele Vertommen. Naast het klassieke concertleven bevindt Pieter zich vaak in het theater. Zo speelde Pieter in producties van Tg Vagevuur, Walpurgis, Kloppend Hert en Malpertuis.

KRIS OELBRANDT is meester in de muziektheorie en gegradueerde aan de Muziekkapel Koningin Elisabeth. Luc van Hove was zijn belangrijkste leermeester. Van 2002 tot 2021 was hij trappistenmonnik, zoekend naar een diepere, meer spirituele basis voor zijn muziek. De vrucht van die periode zijn talrijke oratoria, kamermuziek- en koorwerken die hun weg naar de podia hebben gevonden. Hij heeft twee internationale prijzen gewonnen: in 2000 de eerste prijs van de compositiewedstrijd *Muizelhuisconcerten* en in 2010 de tweede prijs van de *Weimarer Frühjahrstage für Zeitgenössische Musik*. Hij componeert ook regelmatig hymnen of gezangen voor gebruik in eucharistieviering of andere liturgie, vaak op eigen tekst.